

MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
KAPOSVÁRI CAMPUS

**AZ ISKOLA ÉS A SZÜLŐI KÖZÖSSÉG KOMMUNIKÁCIÓJÁNAK
ÉS KAPCSOLATTARTÁSÁNAK COVID-JÁRVÁNY OKOZTA VÁLTOZÁSA
A PÉCSI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM ÁLTALÁNOS ISKOLÁIBAN**

(szakdolgozat)

Témavezető:

Dr. Csajka Edina
egyetemi docens

Készítette:

Sebők Zsolt
PSZV hallgató

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés / Kutatási módszerek	3
2. A kommunikáció	4
2.1 A kommunikáció fogalma	4
2.2 A kommunikáció modellje	4
2.3 Mi a kommunikáció szerepe?	6
2.4 A kommunikáció típusai	6
2.5 Részletesebben a verbális és a nonverbális kommunikációról	7
3. A Pécsi Református Kollégium általános iskolái	8
3.1 A települések	8
3.2 A Kollégium iskolái	8
3.3 Az általános iskolák gyermek- és pedagógus létszáma	10
3.4 A PRK vezetési struktúrája	10
4. Hitben nevelés	10
5. Szülői értekezletek, fogadóórák	13
5.1 A szülői értekeztet	13
5.2 A fogadóóra	14
6. Elektronikus napló, belső levelezési rendszer, Microsoft Teams	15
6.1 Az elektronikus napló	15
6.2 A belső levelezési rendszer	17
6.3 A Microsoft Teams	18
7. Szülői munkaközösség	21
8. Ismerkedő foglalkozások	23
9. Iskolai rendezvények	25
9.1 Karácsonyi (adventi) vásár	26
9.2 Szülő-tanár bál	27
9.3 Pedagógus nap	28
9.4 Szeretethíd	29
10. Összegzés	30

1. Bevezetés / Kutatási módszerek

Szakedolgozatom témaválasztásakor legfőképpen az motivált, hogy egyfajta folytonosságot felmutatva a közelmúlt és a jelen – az eltelt viszonylag rövid idő alatt bekövetkezett jelentős változásokat fókuszba helyezve – kapcsolatát bemutassam. A folytonosságot 2019-ben, a Károli Gáspár Református Egyetem szakvizsgás képzésén megírt szakdolgozatommal (*A szülői közösség és az iskola kapcsolata a Pécsi Református Kollégium általános iskoláiban*) kívánom megteremteni, mégpedig úgy, hogy – felvázolva a jelenlegi helyzetet – az abban írtakat aktualizálom és megpróbálom értelmezni, értékelni. Mivel az elmúlt három esztendő egy világjárvány árnyékában töltöttük, a változásokat összevetem a Covid-időszak okozta (ésszerű és/vagy kényszerű) lépésekkel, azok tanulságaival.

Dolgozatomban az alábbi kérdésekre keresem a válasz(oka)t: ***Milyen mértékben és milyen módon változtak meg az előző szakdolgozatomban említett kapcsolattartási formák általános iskoláinkban? Ezek a változ(tat)ások kényszerűségből vagy ésszerűségből történtek? Vajon minden változ(tat)ás mögött szükségszerűen a járványidőszak tanulságai álltak?***

Kérdéseim megfogalmazásánál abban biztos voltam, hogy történtek változások. Hajtott a kíváncsiság, vajon melyik tantestület tudott döntően pozitív attitűddel, a megújulás szándékával és képességével kikerülni a járványidőszakból. Végül, de nem utolsó sorban érdekelt az is, hogy egy adott protokoll vagy program megváltozására közvetlen hatása volt-e a járványnak, vagy egyszerűen csak az történt, hogy a Covid-időszak beékelődött egy már előtte elkezdődött változ(tat)ási folyamatba.

A kérdések megválaszolásához rendelkezésemre álltak *másodlagos adatok*, mégpedig a 2019-es interjúk során szerzett információk összessége (a továbbiakban csak a jelenleg releváns információforrásokat említem), továbbá az elmúlt néhány hónap során gyűjtött *elsődleges adatok* halmaza. Négy esztendővel ezelőtt személyes interjút készítettem tagiskoláink vezetőivel és (akkori) vezető-helyetteseivel, továbbá írásban fordultam információért a *Baranyai Református Egyházmegye* (a továbbiakban *Egyházmegye*) espereséhez. Áttanulmányoztam intézményünk stratégiai és operatív dokumentumait, továbbá számtalan papír alapú és elektronikusan fellelhető szakirodalmat annak érdekében, hogy a kapcsolattartást minél részletesebben és hitelesebben tudjam bemutatni. Az említett információforrások – beleértve interjúim alanyait is – természetesen jelenlegi szakdolgozatom forrásanyagát is gazdagítják: akkori beszélgetőpartnereimet – fókuszba helyezve a kulcskérdéseket – újra megkérdeztem (írásban), hogy a 2019-es kapcsolattartási formák hogyan és miként változtak. Ezeken kívül az egész 2. fejezet megírásához egy újabb, az előzőekben nem felhasznált tanulmányt, *Kovács Edina Zita: A kommu-*

nikáció alapfogalmai és eszközei című munkáját használtam fel: segítségével egy rövid, lényegre törő – a szülők és az iskola közti kapcsolattartásra fókuszáló – „kommunikációs kisokos”-t vázolok fel. Ebben a – az említett tanulmány gondolatait, továbbá a kommunikációs kutatásokban definiált fogalmakat felhasználó, ám – saját készítésű fejezetben több olyan szegmenst, amely kevésbé lényeges a témát tekintve, csak (legfeljebb) érintek, megemlítek, ám a releváns jellemzőket részletesebben kifejtem.

Kvantitatív módszert is alkalmaztam, készítettem egy Covid-kérdőívet, melyet mindhárom iskola összes pedagógusának kiküldtem. Sajnos a visszaérkezett válaszok mennyisége (23 kitöltött kérdőív a mintegy 80-ból) alulmúlta várakozásaimat, ám a visszajelzések arra alkalmasak voltak, hogy egy külön alfejezetet (6.3) szenteljek egy teljesen új kapcsolattartási formának.

Előző záródolgozatomból átvett szó szerinti idézeteket kevés alkalommal szerepeltetek jelenlegi munkámban, ahol ezt mégis megteszem, *Szakedolgozat 2019* hivatkozással jelzem azt a szövegekben.

2. A kommunikáció

2.1 A kommunikáció fogalma

Latin eredetű kifejezés, melynek eredeti főnévi jelentése: közzététel, vagyis valamilyen gondolat közlése a hallgatónak, illetve eredeti igei jelentése: valamit közössé tenni, valamit átadni egymásnak. Később jelentését kiterjesztették: szállítás, összeköttetés, tájékoztatás, hírközlés jelentéssel is bír(t).

A manapság használt meghatározások egyike: *A kommunikáció információk, ismeretek, gondolatok, benyomások, érzések stb. átadása, cseréje, melyhez valamilyen eszközt vagy rendszert használunk.*

2.2 A kommunikáció modellje

A kommunikáció folyamatának számtalan vizuális megjelenítése született már. A következő oldalon található ábra a kommunikáció egy leegyszerűsített, sematikus ábrázolása.

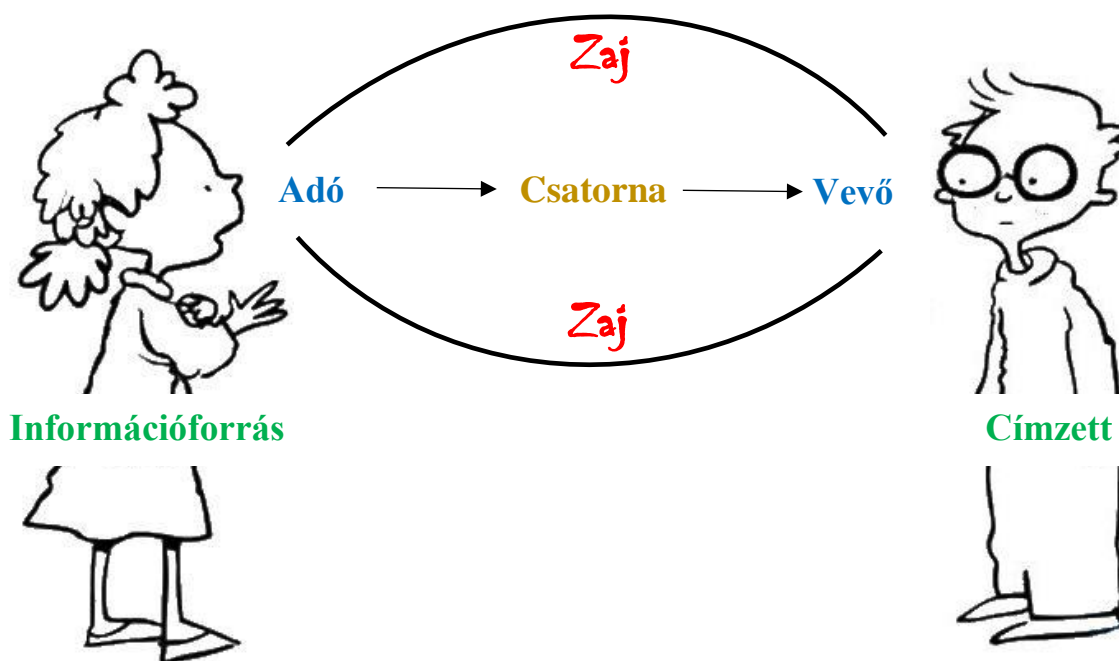
Az egyes kifejezések magyarázata során – fókuszba helyezve az iskola és a szülői ház közti kapcsolattartást – azokat példákkal is illusztrálom.

Információforrás / (Fel)adó / Kibocsátó: Az a fél, aki rendelkezik olyan információval, melyet meg szeretne osztani másokkal. (Például szülői értekezlet alkalmával a pedagógus / az online oktatás során a feladatot feladó pedagógus vagy a feladatot visszaküldő diák)

Címzett / Vevő / Befogadó: Az a fél, aki az üzenetet – vagyis az információt – fogadja. (Például, az előző példánál maradva a szülői értekezlet szülői közössége / a feladatot megkapó diák vagy a visszaküldött feladatot megkapó pedagógus)

Csatorna: Az a közeg, melynek segítségével / melyen keresztül az üzenet eljut az információforrástól a címzettig. (Például online oktatásnál a használatos platform, pl. Teams / szülői értekezlet alkalmával a helyiség „tere”, levegője)

Zaj: Olyan tényező, mely az üzenet célba érkezését akadályozza. (Például áramkimaradás vagy gyenge wifi-jel online kapcsolattartás esetén / hangzavar)

Egy kommunikációs folyamat során tehát információáramlás (-csere) történik. Pontosabban: Az *információforrás (feladó)* egy *jelrendszer (kód)* vagy *eszköz segítségével megalkot (kódol)* egy *üzenetet*, magát az *információt*, s ezt egy *csatornán keresztül eljuttatja a címzethez (vevő)*, aki *értelmezi (dekódolja)* azt.

A folyamat sikerességét a fent említett folyamatélemek bármelyike befolyásolhatja. Például az online oktatás során gyengítheti a kommunikációs folyamat minőségét:

- Az információforrás, a pedagógus – például azért, mert nem kódolja megfelelően üzeneteit – nem képes az ismeretek hatékony átadására olyan helyzetben, amikor nincs személyes kontakt a diákokkal.
- A diák – mivel ellenőrizetlen a személyes kontakt hiánya okán – nincs ténylegesen jelen az órán.
- Az online platform – akár túlterheltség miatt – akadozik. Az eszközök nem megfelelő működésére való hivatkozás gyakori a diákok körében.

- A diák „oldalán” – bekapcsolt mikrofon esetén – a háttérzaj felerősödik, nehezzé teszi a megértést és a kapcsolattartást.

2.3 Mi a kommunikáció szerepe?

Információs szerep: Újabb információkhoz juthatunk, illetve pontosíthatjuk a már ismert információkat.

Érzelmi szerep: Érzelmek (öröm, félelem, szomorúság stb.), érzéseink (szeretet, féltékenység, önbizalom stb.) kifejezésére szolgáló funkció.

Motivációs szerep: A motiválás mint az egyik legfontosabb didaktikai feladat kizárólag kommunikáció útján teljesül és működik.

Ellenőrző szerep: Bizonyos – általunk meghatározott – tevékenységek teljesüléséről, feladatok elvégzéséről kommunikáció útján szerezhetünk tudomást.

2.4 A kommunikáció típusai

A kommunikációt a szakirodalom többféle szempont szerint csoportosítja. A teljesség igénye nélkül néhány – dolgozatomban témaválasztása okán – hangsúlyos ezek közül:

- Ha a **résztevők száma szerint** rendezünk, akkor *intrapersonális/belső* (pl. tanulás/gondolkodás), *interperszonális/személyek közötti* (pl. tanuló szóbeli felelete), *csoportos* (pl. tanítási óra) és *tömegkommunikációról* (pl. televízió, rádió) beszélünk.
- Ha az **alkalmazott jelrendszert** vesszük alapul, akkor *verbális* és *nem verbális/nonverbális* jelekkel kommunikálunk. Verbális kommunikáció során az emberi nyelv jelrendszerének segítségével történik információátadás/-csere, míg a nonverbális kommunikáció azon kívüli jelrendszert használ, vagyis az információátadás nem szavakkal, hanem pl. testbeszéddel, mimikával, hangerővel, hanglejtéssel történik.
- Ha **kommunikáló felek egymáshoz való viszonyát** tekintjük, akkor *közvetlen* és *közvetett* kommunikációról beszélhetünk. Az előbbi esetén az információforrás/feladó és a címzett egy helyen és azonos időben vannak jelen (például tanítási óra a tanteremben), míg az utóbbi során térben és/vagy időben távol vannak egymástól (például digitális oktatás időszakában tartott tanítási óra).
- A **visszacsatolás bekövetkezte/elmaradása** szerint *egyoldalú* (a címzettnek nincs módja visszajelezni), illetve *kölcsönös* (van visszajelzés, a feladó és a címzett személye folyamatosan változik) kommunikációról beszélhetünk. Előbbire példa a pedagógus által a digitális felületre feltöltött tananyag vázlat tanuló általi feldolgozása, míg utóbbira bármelyik tanóra, melyen tananyag átadása/elsajátítása zajlik.

2.5 Részletesebben a verbális és a nonverbális kommunikációról

Ahogy az előzőekben írtam, **verbális kommunikáció** során nyelvünk jelrendszerét használjuk: ez lehet élő beszéd vagy írásbeli közlés is. A *nyelv* a legfontosabb kommunikációs eszközünk. A beszéd a nyelv emberi hanggal képzett (vokális) megjelenése.

A **nonverbális jelek** a beszéd nélkül is kifejezhetnek információt, ám pontos értelmezésük csak a verbális jelekkel együtt lehetséges. Beszédünk tartalmát tehát nonverbális jelekkel tudjuk alátámasztani, módosítani, nyomatékosítani, jelentékteleníteni stb., hiszen nem mindegy, hogyan mondjuk, amit mondunk.

- Jelentősége van például a *hangmagasságnak* (a magas hang idegességet jelezhet, a mély hang megnyugtató lehet), a *beszédtempónak* (gyors tempónál sérülhet a hangképzés minősége, lassú tempónál lanyhulhat a hallgató figyelme), a *hangerőnek* (érzelmeink is befolyásolják), a *hangsúlynak* (a lényegesebbnek tartott kifejezéseket hangsúlyosan mondjuk), a *tagolásnak* (a szünet figyelemfelkeltő lehet).
- A *testbeszéd* az egyik legfontosabb nonverbális eszközünk. Típusát tekintve lehet biológiai (biológiailag kódolt, akarattól független, például verejtékezés), félig tudatos (spontán jelentkező, de odafigyeléssel kontrollálható, például szemöldök felhúzása) és akaratlagos (tudatosan használjuk, például szemkontaktus).
- Hasonlóan erőteljes és gyakran alkalmazott nonverbális jelzés a *tekintet*. Fontos funkciója van a figyelem felkeltésében és fenntartásában, hiszen vizsgálatok szerint egy beszélgetés során kb. kétharmad részben szükséges a partnereknek egymás szemébe nézniük ahhoz, hogy kommunikációjuk hatékony legyen: mindez általában úgy történik, hogy címzettként többet nézünk a másik szemébe, mint feladóként. A nyílt tekintet, a szemkontaktus keresése az érdeklődést, a másakra való odafigyelést mutatja és bizalmat ébreszt a hallgatóságban.
- Az *arcjáték (mimika)* szintén a jelentős nonverbális kommunikációs csatornák egyike. Az érzelmeink arcunk izmainak mozgásával mutatkoznak meg leginkább, így a mimika a legismertebb kapcsolati elemek egyike is egyben. Megnyilvánulása nem tudatos, ám bizonyos helyzetekben tudunk uralkodni arcizmaink mozgása felett.
- A *gesztusok (mozdulatok)* és a *testtartás (testbeszéd)* szintén kifejező elemei kommunikációknak. A fej gesztusai (például lehorgasztott fej: szomorúság), a kéz- és tenyérgesztusok (például ökölbe szorított kéz: feszültség, harag), a kézfogások, a kéz és a láb gesztusai csakúgy, mint a test helyzete és mozgása beszéd közben (például görnyedt testtartás negatív töltetű jelként értelmezhető) egyéniségünkről, érzelmeinkről, érzéseinkről, céljainkról, mentális állapotunkról árulkodnak.

– A *távolságtartásnak* – a felek közötti fizikai tér nagyságának – ugyancsak fontos szerepe van a nem verbális eszközök között. A távolságérzékelés nagy részben nem tudatos folyamat, nagyban befolyásolja a felek közti kapcsolat minősége, a kommunikációs helyzet és a kommunikáció célja. A személyes távolság megvalósulása esetén nagy szerepe van az érintésnek, melynek jelentése kultúrafüggő. Az érintés fontos tényező az egészen kicsi alsós gyermekek és tanítónőjük között.

3. A Pécsi Református Kollégium általános iskolái

3.1 A települések

A három település néhány jellemzője, továbbá a három (tag)intézmény(egység) gyermek- és pedagóguslétszáma fontos adalékok lehetnek ahhoz, hogy a szülői ház és az iskola kapcsolata, kommunikációja milyen mederben és hogyan zajlik.

Pécs megyei jogú város, Baranya vármegye és a Pécsi járás székhelye, a Dunántúl legnagyobb, az ország ötödik legnagyobb települése. Lakosainak száma mintegy 150 000 fő. A 2011-es népszámlálás során a lakosok mintegy 90%-a magyarnak, 4-5%-a németnek, körülbelül 2%-a cigánynak, 1-2%-a horvátnak vallotta magát. [3]

Nagyharsány község Baranya vármegyében, a Siklói járásban, a Szársomlyó (a Duna-Dráva Nemzeti Park kezelésében álló, „ördögszántott” kopár hegy, természetvédelmi terület) déli lejtőjén elhelyezkedő, mintegy 1500 lakosú település. Pécstől körülbelül 30 km-re, délkeleti irányban található. A 2011-es népszámlálás során a lakosok körülbelül 87%-a magyarnak, mintegy 10%-a cigánynak, s hozzávetőlegesen 2%-a németnek mondta magát. [4]

Drávafok község Baranya vármegye, közelebről a Sellyei járás, továbbá az úgynevezett Ormánság tájegység kb. 500 fős települése. Pécstől mintegy 50 km-re, a vármegye délnyugati részén található. A 2011-es népszámlálás során a lakosok körülbelül 81%-a magyarnak, 27%-a cigánynak, 25%-a horvátnak, másfél százaléka németnek mondta magát. [3]

(Az adatokban a százalékok összege a kettős identitások miatt több 100-nál.)

3.2 A Kollégium iskolái

A *Pécsi Református Kollégium* (a továbbiakban PRK) többcélú, közös igazgatású köznevelési intézmény. Fenntartónk az *Egyházmegye*.

Gimnáziumunk 1995 óta működik a PRK telephelyén, az Engel János utcában. Egy esztendővel később az Egyházmegye megalapította és útjára indította az **általános iskolát** ugyan-ezen a telephelyen. A **drávafoki Csikesz Sándor Általános Iskola** 2008-ban, a **Nagyharsányi Általános Iskola** pedig 2010-ben vált tagintézményünké. (2. és 3. kép¹)

1999-ben a gimnázium, 2019-ben pedig (a *Széchenyi 2020* program keretében kiírt és megnyert pályázatnak köszönhetően) a pécsi általános iskola költözhetett új épületbe. (1. kép²)

1. kép: A Kollégium telephelye a magasból – közepén a középiskola, jobbra fent az internátus tömbje, jobbra lent az általános iskola új épülete

2-3. kép: Balra a nagyharsányi, jobbra a drávafoki általános iskola

¹ Forrás: A PRK fotógyűjteménye (iskolai könyvtár)

² Forrás: A PRK fotógyűjteménye (iskolai könyvtár)

3.3 Az általános iskolák gyermek- és pedagógus létszáma

A három általános iskolában mintegy 700 diák és 80 pedagógus tölti mindennapjait.

Pécsi általános iskolánkban 16 osztály – évfolyamonként 2 – működik, a tanulói létszám 426 fő. A diákok nevelését-oktatását 42 pedagógus végzi, segítségünkre van 2 pedagógiai asszisztens. Intézményi lelkészünk – csakúgy, mint pszichológusunk – közös a középiskolával.

Drávafokon 17 pedagógus neveli-oktatja a 115 diákot. Összevont osztályuk nincs, ám néhány tárgyat összevontan oktatnak. Iskolalelkészük a helyi lelképásztor.

Nagyharsányban 8 – évfolyamonként egy – osztályban tanul 137 diák: őket 19 pedagógus neveli-oktatja. Saját intézményi lelkészük és 2 pedagógiai asszisztensük van, továbbá fél állásban alkalmaznak logopédust és pszichológust.

3.4 A PRK vezetési struktúrája

A fenntartói jogokat az *Egyházmegye esperese* gyakorolja, míg az intézmény legfőbb döntéshozó szerve az *Igazgatótanács*. A Kollégium vezetője a *főigazgató*. Az intézményegységeket (középiskola, pécsi általános iskola, internátus) *intézményegység-vezetők*, a tagintézményeket (óvoda, drávafoki és nagyharsányi iskolák) *tagintézmény-vezetők* irányítják.

A PRK tagintézményeiben és intézményegységeiben az oktató-nevelő munka a hatályos világi és egyházi jogszabályok, valamint az ezek figyelembevételével megalkotott *Szervezeti és Működési Szabályzat*, *Nevelési Program*, *Házirend* előírásai alapján folyik.

•

A következőkben rátérek azokra a konkrétumokra, melyek az iskolák profiljába illő jellemzők, kapcsolattartási formák, s melyeken keresztül – szándékaim szerint – be fogom mutatni a járvány okozta sokszor ésszerű, ám néha szükségszerű és kényszerű változásokat.

2019-es szakdolgozatom főbb témái voltak a *hitben nevelés*, a *szülői értekezletek*, *fogadóórák*, az *elektronikus napló és belső levelezési rendszer*, a *Szülői Munkaközösség*, a *nyílt napok*, *ismerkedő foglalkozások* és az *iskolai rendezvények*. Az alábbiakban ugyenezen a vonalon haladva rögzítem a változásokat és az azokhoz fűzött gondolataimat.

4. Hitben nevelés

Egyházi iskolában központi kérdés. Mivel intézményünk is nagy gondot fordít arra, hogy a közösség lelki támogatása és épülése megvalósuljon, ezért olyan állandó alkalmak lettek a működés természetes velejárói, melyek ezt szolgálják. Ezek az alkalmak alapvetően nem változtak, hiszen megvalósításuk nem függhet attól, hogy van-e járvány vagy sem.

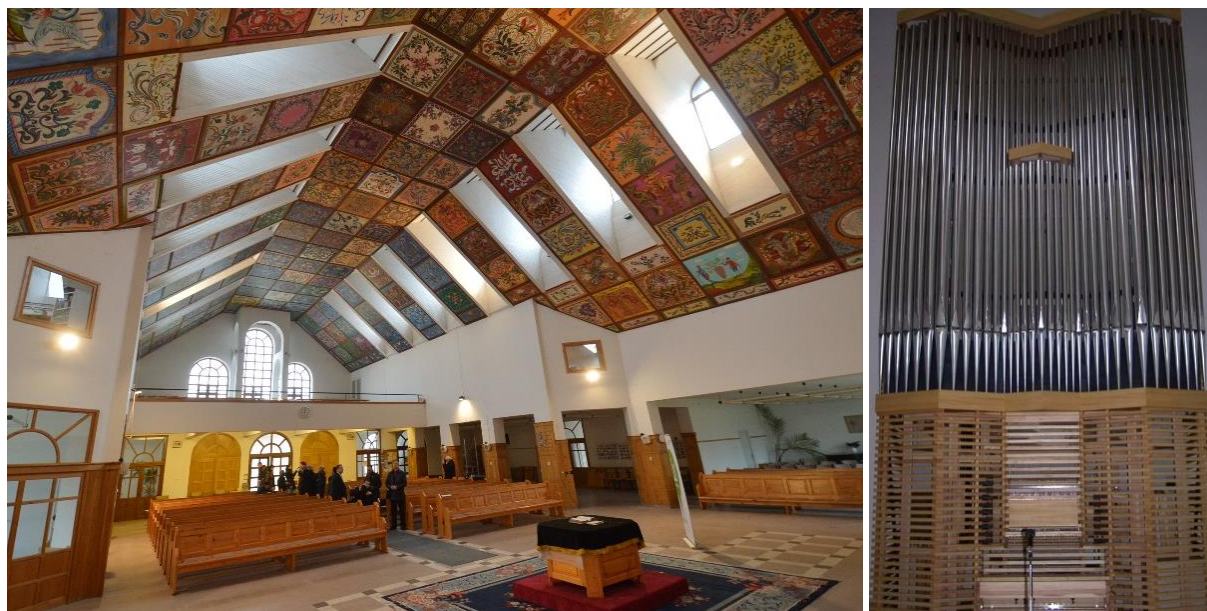
Így továbbra is mindhárom általános iskolánkban az első órát tartó pedagógus **igeolvasással** és annak magyarázatával kezdi az órát, melyet **közös imádság** követ. Az utolsó óra végeztével – szintén az órát tartó pedagógus vezetésével – közös, tanítás utáni imádsággal fejeződik be a nap első szakasza. Ezek az alkalmak – még akkor is, ha a tanulók nem egyforma lelkeséggel élik meg azokat, nem mindig tudnak már a tartalomra koncentrálni – fontos összekovácsoló erővel bírnak, egyfajta állandóságot visznek a diákok életébe. Ha pedig még oda is figyelnek az ima mondanivalójára, lelkileg is töltődhetnek. Az effajta közvetlen kommunikáció a visszacsatolásra is lehetőséget ad, ahol a diákok figyelme, összpontosítása követhető és jelzés értékű (csakúgy, mint bármilyen tanítási órán is). A digitális oktatás időszaka az ilyen alkalmakat teljesen mellőzte, így azok eredeti funkciói is okafogyottá váltak. Különösen az elsősök szenvedték meg az iskolánkban szokásos napkezdés és -befejezés elmaradását, hiszen a kicsik éppen kezdték megszokni a „rendet”, amikor a járvány kettétörte a tanévet.

A járvány után mindhárom általános iskolánkban visszatértünk ahhoz a hagyományhoz, hogy hétfő reggeli **áhitattal kezdődik a hét**. A tanévben vannak továbbá kötelező **istentiszteletek** (itt nincs teljes átfedés az iskolák között), melyek nagy ünnepi alkalmakhoz köthetők. Ezeknek az eseményeknek egy része családi istentiszteletként kerül meghirdetésre, ami azt jelenti, hogy várjuk a szülőket és a családtagokat is az ilyen alkalmakra. Fontos tehát az együttlét, egy egyházi ünnep közös megünneplése, az összetartozás erősítése és megélése.

A közös együttlét kiváló alkalom arra, hogy a közvetlen kommunikáció minden előnyét kihasználva a lelkész felkeltse az érdeklődést, fenntartsa a figyelmet, és mondanivalója eljusson a címzettekhez. A hétkezdő áhitatba némi interaktivitás is csempészhető, kölcsönös kommunikáció is létre jöhet, amely motiváló erővel bír. Fontosak ilyenkor azok a nonverbális jelek, melyek a diákok elé kiálló felnőttet jellemzik: hogyan használja a hangját, milyen a testbeszéde, szemkontaktust kezdeményez-e, milyenek a gesztusai, adott esetben milyen képeket vetít ki a falra. Istentiszteletekkor az egyik legfontosabb nem verbális jelzés a lelkész részéről az öltö-zéke, a palást, mely méltóságteljes, ünnepi hangulatot kölcsönöz az alkalomnak. (Megjegyzendő, hogy az iskolába való visszatérésünk után az egyik legfontosabb nonverbális jelzés, a mimika továbbra is – szó szerint – rejtve maradt a kötelezően viselendő maszkok miatt.)

A járvány időszakában a hétkezdő áhitatok és az istentiszteletek elmaradása okán a hitben nevelés csorbát szenvedett, hiszen mindkettő olyan közösségi alkalom, mely a diákok felé irányuló kommunikációban mással nem pótolható. Pécsi iskolánkban a járvány utáni „újrakezdés” egy – személyes véleményem szerint visszalépésnek minősíthető – lényeges változást is hozott. Ez a családi istentiszteletek helyszíne, amely már nem a Pécs-Kertvárosi Református

Egyházközség gyönyörű temploma (4. kép³), hanem intézményünk sportsarnoka. Határozott véleményem, hogy ahogyan a lelkész palástja, úgy a helyszín is fontos tényező, hiszen más lelkülettel ülünk egy istentiszteleten, ha az egy sportsarnokban van, mint ha egy templomban. Szomorú változtatás ez, hiszen úgy látom, nem elég a járvány okozta számtalan probléma, még mi magunk is akadályokat generálunk a célhoz vezető úton.

4. kép: Balra a templom csodálatos, fakazettás díszítésű mennyezetével, jobbra a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra által 2014-ben készített gyönyörű orgona, hazánk első váltócsúszkás hangszere

Szintén erős közösségi töltete van, továbbá missziós jelleggel is bírnak azok az események, amikor pécsi és nagyharsányi osztályaink (különböző gyakorisággal) **vasárnapi istentiszteleti szolgálaton** vesznek részt a megye valamely gyülekezetében. Ilyenkor a gyerekek és osztályfőnökük ünneplő ruhába öltöznek, és egy kis műsorral állnak a gyülekezet elé. Az alkalmak jellemzően kis szeretetvendégséggel zárulnak, melyekre a diákokon kívül a kísérő szülők is hivatalosak. 2010-2018 között több alkalommal jártunk osztályaimmal vidéki gyülekezetekben istentiszteleti szolgálatokon. A mai napig melegséggel tölt el, ha visszagondolok a fogadtatásra, a helyi gyülekezetek kedvességére, a szolgálatokat követő, többször minden képzeletet felülmúló szeretetvendégségekre. Most sem tudnám jobban kifejezni a szülők vonatkozásában tett, a 2019-es szakdolgozatomban szereplő gondolatomat: „Amikor szülők is részesei egy ilyen alkalomnak, maguk is érezhetik azt a szeretetet és hálát, mely ilyenkor felénk irányul. Ezek a szolgálatok kiválóan alkalmasak arra, hogy a szülők gyermekeiken keresztül, az ő teljesítményük által érezhetik, hogy jó ehhez a közösséghez tartozni.” (Szakdolgozat 2019)

---

³ Forrás: PécsMa / 2014.03.06. ; Wikipédia

A szolgálati alkalmak nem tértek vissza azonnal a járvány lecsengésével, csak a közelmúltban éledtek fel újra: van olyan negyedikes osztály Pécssett, amely ebben a tanévben megy először istentiszteleti szolgálatra. Látható tehát, hogy a közösségépítés, az együvé tartozás kifejezésének ezen formája óriási károkat szenvedett az elmúlt évek során, ezzel befolyásolva iskolánkban a hitben nevelés hatékony megvalósítását.

5. Szülői értekezletek, fogadóórák

„Az osztályfőnök személye kulcskérdés az iskolai szocializációban. Értékrendje, világlátása (együtt természetesen belső tulajdonságaival) meghatározó a 6-15 éves korosztály fejlődésében. A szakadék felé rohanó európai civilizációban elengedhetetlen a józan hang, az értékek képviselője. Nem szabad megengednünk, hogy az egyre inkább magukat előtérbe állító, erőszakos, intoleráns és hangos kisebbségek tematizálják életünket, elhomályosítsák a józan észt. Az osztályfőnök sokat tud tenni ennek érdekében.” – írtam előző szakdolgozatomban. (Szakdolgozat 2019) Akkori gondolataimat hatványozottan fenntartom, úgy gondolom, a világban azóta is zajló események, a fősodor által erőltetett trendek veszélyesek, ezek ellen – a magunk eszközeivel – küzdenünk kell.

5.1 A szülői értekező

Az alkalmakon a felek közti kommunikáció információs szerepe kerül előtérbe, ám – minél fiatalabb a korosztály, annál inkább – érzelmi szerepe sem elhanyagolható. Ennél a kapcsolat-tartási formánál a hatékonysághoz szükséges a közvetlen és egyben kölcsönös kommunikáció, hiszen az interaktivitás, a visszacsatolás azonnali lehetősége a jó szülői értekező velejárói. Egy *one-man-show* kevésbé lesz népszerű, mint egy kölcsönösségen alapuló értekező, ahonnan mindenki nem csupán az információk birtokosaként távozik, hanem egy tartalmas és lényegre törő beszélgetés alkalmával el is mondhatta, amit szeretett volna. A szülők kedvelik és értékelik, ha az osztályfőnök beavatja őket az iskola belső életébe, hiszen ezáltal – csakúgy, mint a családi istentiszteletek esetén – még inkább az iskolai közösséghez tartozónak érzik magukat.

Az osztályfőnök felkészültségén túl személyisége is döntően meghatározza a szülői értekező minőségét. Különösen fontosak a nem verbális jelek, melyeket akarva-akaratlanul közvetít. Nagyon fontos beszédtempója, hangereje, az érthető beszéd. Testbeszéde, tekintete, mimikája, gesztusai egyaránt fontosak, hiszen a szülők mindannyian őt nézik, s szavaival párhuzamosan és azokkal együtt nonverbális jelzéseit is értelmezik.

A járvány időszaka a szülői értekezleteket online „találkozóvá” silányította. Közvetlen helyett közvetett, s inkább egyoldalú (gondoljunk arra, hogy – rendezett körülményeket figyelembe véve – a szülői megszólalás jóval nehezkesebb, mint személyes találkozó esetén), mint kölcsönös kommunikáció jellemzi az online szülői értekezletet. A nem verbális jelek és jelzések sokkal kevésbé tapinthatók és értelmezhetők, a szülők leginkább a passzív hallgató szerepkörébe kényszerülnek.

Általános tapasztalat, hogy a szülők nagyon várták a személyes találkozókat, ennek többször és többféle módon hangot is adtak. Nem meglepő, hogy a járvány lecsengésével mindhárom intézmény visszatért a saját, pandémia előtti rendjéhez. Drávafokon hozott egyedül lényeges változást a járvány időszaka, hiszen a vezető szülőknek tartott tanév eleji személyes tájékoztatóját, továbbá félévi tájékoztatóját és beszámolóját írásbeli tájékoztató és beszámoló váltotta fel – ahogyan az a Covid alatt is működött.

5.2 A fogadóóra

A szülői értekezletnél közvetlenebb kommunikációt tesz lehetővé, hiszen a négy szemközti találkozás alkalmával mások nem hallják a beszélgetést. A kommunikáció információs szerepén túl itt nagyobb hangsúlyt kap az érzelmi töltet, mint a szülői értekezlet során. „*Tisztában kell lennünk azzal, hogy a velünk szemben ülő felnőtt legfőltettebb kincse, gyermeke előmeneteléről szeretne minél többet megtudni – éppen ezért elengedhetetlen, hogy kellő empátiával, a szülőt partnerként kezelve beszéljünk vele.*” (Szakdolgozat 2019) Itt is nagy jelentőséggel bír a nem verbális kommunikáció: jelzéseinkkel plusz információkhoz juttathatjuk a szülőt, megnyugtathatjuk, ha szükséges, figyelmeztethetjük, ha indokolt.

A digitális oktatás időszakában általános iskoláinkban nem volt rögzített fogadóóra: a szülők – előzetes egyeztetés után – tulajdonképpen bármikor kérhettek a pedagógusoktól konzultációs időpontot. Ilyenkor is biztosított volt a diszkréció – a pedagógus részéről biztosan, hiszen egyikőnk sem társaságban beszélgetett a szülőkkel. A közvetlen és kölcsönös kommunikáció szintén működött, a visszajelzések, a visszacsatolás a szülők részéről (el)várt cselekedetek lehettek és voltak itt is. A nem verbális jelek – igaz, talán nem olyan hatékonysággal, mint „élőben” – szintén jelentőséggel bírtak, csakúgy, mint a jelenléti oktatásnál.

Mindenképpen figyelemre méltó, hogy a szülők – árnyaltan fogalmazva – nem tettek meg mindent annak érdekében, hogy gyermekük munkájáról rendszeres tájékoztatást kapjanak. Lehet, hogy naívak voltunk, amikor azt gondoltuk, hogy ez az addig még ismeretlen munkaforma talán a szülők részéről fokozottabb odafigyelést fog eredményezni?...

A járvány lecsengése után a fogadóórák tekintetében mindhárom iskolánkban visszaállt az eredeti állapot.

6. Elektronikus napló, belső levelezési rendszer, Microsoft Teams

6.1 Az elektronikus napló

Több évvel ezelőtt mindegyik általános iskolánkban bevezettük az elektronikus naplót, mégpedig a Mozaik kiadó *Mozaicnaplóját*. (Ez az utolsó tanév, hogy használhatjuk, a következőben már át kell térnünk a *Krétára*.) Nagyharsányban és Drávafokon ez csupán szimbolikus jelentőséggel bírt, ugyanis vidéki tantestületeink a szülőkkel való érdemi kapcsolattartásra – előző szakdolgozatom megírásakor – nem tudták használni ezt a felületet.

Pedig... az e-napló új fejezetet nyitott az iskola és a szülői ház közti kommunikáció terén. Olyan funkciói vannak, melyek régen – a papír alapú naplók korszakában – elérhetetlenek voltak a szülők számára. Első szakdolgozatomban (e záródolgozatom előzményeként) részletesen írtam az elektronikus napló előnyeiről, most azonban csak vázlatpontokban rögzítem véleményem és tapasztalataim (nem hagyva figyelmen kívül azt a tény, hogy a funkciók elérése a beállításoktól függ, vagyis az iskola szabályozni tudja a napló számtalan paraméterét):

- Mivel web alapú szolgáltatás, ezért bármilyen számítógépről, bárholonnan és bármikor elérhető – egyetlen feltétel természetesen az internetelés biztosítása.
- Alkalmas levélírára: küldhetünk üzenetet egy vagy több címzettnek egyszerre, sőt, a teljes szülői közösségnek is továbbíthat az iskolavezetőség körlevelet. Az elmúlt évek fejlesztései következtében már csatolmány is társítható a megírt levélhez.
- Iskoláinkban kötelező a BTMN-es és az SNI tanulókkal kapcsolatos igazgatói határozatok lényeges elemeinek felvitele az adott tanuló adatlapjára. Ez azt jelenti, hogy minden pedagógus naprakész lehet azzal kapcsolatban, hogy a tanulóval kapcsolatban milyen könnyítésekkel kell alkalmaznia.
- A tanuló hiányzása esetén segítség lehet a pótlásban, hogy a naplóban látható a pedagógus által beírt tananyag.
- Az iskola által tetszőlegesen beállítható a tantestület által alkalmazott érdemjegyek súlyozása.
- Amikor a pedagógus rögzít egy érdemjegyet, ahhoz megjegyzést fűzhet. Ugyancsak megjegyzést fűzhet a rögzíthető házi feladat vagy felszerelés hiányhoz.
- A szülő néhány kattintással elérheti gyermeke digitális ellenőrzőjét.
- Annak ellenére, hogy a házirendek csak témazáró dolgozat esetén teszik kötelezővé, a pedagógus rögzítheti a dolgozat (várható) időpontját és azt, hogy milyen témakörből irat.

- Az iskola szabadon megállapíthatja, hogy milyen írásbeli dicséretes és elmarasztalások állnak a pedagógusok rendelkezésére a magatartás, a szorgalom és a tanulmányi munka értékelésére.
- A diákok körében az e-napló egyik legkevésbé kedvelt funkciója a pedagógusok által beírtak (pl. érdemjegyek) szinte azonnali célba juttatása. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a szülő rögzíti e-mail címét a napló megfelelő oldalán, postafiókjába minden gyermekét érintő bejegyzésről értesítést fog kapni. Igaz, hogy az üzenet elindítását időponthoz lehet kötni, így az iskola elérheti, hogy a szülő egy nap késéssel értesüljön a jó és a rossz hírekről, lehetőséget biztosítva ezzel a diáknak, hogy ő maga közölhesse azokat otthon.
- Óriási előnye a rendszernek, hogy az előző bekezdésben említett, okostelefonra érkező üzenet (például érdemjegyről vagy levélről) úgy olvasható a postázott e-mailben, hogy a szülőnek nem kell belépnie a napló webes felületére. (Ez a szolgáltatás azért hátránnyal is jár, hiszen a felületre történő belépés elmaradásával a napló információi „nem olvasottként” jelentkeznek a feladó számára, még akkor is, ha azokat az a szülő az e-mailben olvasta.)

(Zárójel: A Facebook Messenger mindhárom általános iskolában használatos a szülőkkel való kommunikációra, ám különböző jelentőséggel.)

Pécsett a fentebb felsoroltak mindegyike jellemző, igyekszünk kihasználni az elektronikus napló nyújtotta lehetőségeket. Kiveztük a papír alapú naplókat és a tájékoztató füzeteket (ellenőrző könyveket) is – előfordul azonban, hogy egy-egy pedagógus az alsó tagozatokon használja még az úgynevezett üzenő füzetet, melyben fontos információkat tud megosztani a szülőkkel. Házirendünk tartalmazza, hogy a hivatalos kapcsolattartás fóruma az e-napló (levelezési szolgáltatása), s ezt a pedagógusok – döntően az osztályfőnökökről van szó – jelentős része be is tartja. A két véglet: Vannak, akik dolgozatokkal, kirándulásokkal stb. kapcsolatos információkat a *Zuckerberg galaxisban* osztanak meg a szülőkkel, s vannak, akik ott csak kiírják, hogy üzenetet küldtek az e-naplón keresztül, melyet a szülők feltétlenül olvassanak el. Az osztályfőnökök üzeneteiket – a biztos célba jutás érdekében – a (később részletezett) levelezőrendszeren keresztül is postázzák. Gyakorlat még, hogy a vezetőség a teljes szülői közösségnek üzen az elektronikus naplón keresztül – az ilyen levél szintén elküldésre kerül a levelezési rendszerben is. Világosan érezhető, hogy az e-napló bevezetése óta a szülők sokkal kevesebbet panaszkodnak információhiányra gyermekük iskolai előrehaladása tekintetében, hiszen olyan mennyiségű és minőségű adathalmaz áll rendelkezésükre, melynek áttanulmányozása esetén nem igazán maradhat homályos pont.

Nagyharsányban a pandémia előtt a pedagógusok ezen a felületen nem küldtek értesítést, levelet a szülők részére. Nem szüntették meg a papír alapú ellenőrző könyvet és az üzenő füzetet sem.

Drávafokon ebben az időszakban hasonló volt a helyzet: az e-napló semmilyen kapcsolattartásra nem volt használható az iskola és a szülői ház között.

A járvány, a digitális oktatás időszaka a fenti szokásokon Pécsen és Drávafokon nem változtatott, mindkét tantestület az addig szokásos módon használta/nem használta az elektronikus naplót. Nagyharsányban azonban bizonyos változások bekövetkeztek. A naplóban való kommunikáció felértékelődött, így a szülők némileg rákényszerültek arra, hogy ezen keresztül tartassák a kapcsolatot gyermekük pedagógusaival. Ez a szemléletváltás természetesen nem minden családban következett be egyik pillanatról a másikra, de tájékoztatásuk szerint jó úton haladnak. Manapság ott tartanak, hogy kivezették a papír ellenőrzőt, s egyre intenzívebben próbálják az e-napló felé terelni a szülőket.

6.2 A belső levelezési rendszer

Intézményünk minden munkavállalójának – a pandémia óta minden diákjának is – saját, *@refipecs.hu*-s e-mail címe van.

Pécsi osztályfőnökeink mindegyike csoportba rendezi a szülői e-mail címeket, így körlevél küldésére is lehetőségük van. Ezt például akkor meg is teszik, amikor (az előzőekben már említettem) az e-naplóban küldött üzenet biztos célba jutását akarják elérni – a két csatornából az egyiket nagy eséllyel időben használja a szülő. A vezetőség által megírt, a teljes szülői közösségnek szánt leveleket az osztályfőnökök továbbítják saját közösségüknek. Az elektronikus napló a levelezési rendszerrel kiegészítve tehát teljes körű „szolgáltatást” nyújt a szülők részére – akik mégis (kevesen) információhiányra panaszkodnak, többnyire csak magukat okolhatják.

Nagyharsány pedagógusai a járvány előtti időkben nem tudták használni érdemben a levelező rendszert, mivel a szülők jelentős része ilyen formában soha nem kommunikált.

Drávafokon még ennél is rosszabb volt a helyzet: a pandémia előtt az elektronikus levélben való kapcsolattartás tulajdonképpen ismeretlen fogalom.

A digitális oktatás időszaka az e-mail váltások tekintetében hasonló eredménnyel telt és zárult, mint az e-napló esetében. Pécsen nem történt változás, az elektronikus levelezés továbbra is jól működik a szülői házzal. Drávafokon még mindig elérhetetlen az e-mailes kommunikáció, míg Nagyharsányban lassan terelik a szülőket ebbe az irányba. Mindkét településen használják még kollégáink az üzenő füzetet (Drávafokon az ellenőrző könyvet is), továbbá él az úgynevezett „cetlis” megoldás, vagyis sokszorosított üzenetüket apró papírdarabon küldik

haza a diákokkal. A községi iskoláinkban felértékelődik a Messenger használata, hiszen kollégáink elmondása szerint ez ér a leggyorsabban és a legbiztosabban célba. Akár tetszik tehát nekik, akár nem, ezt az alkalmazást használniuk kell, ha hatékonyan akarják üzeneteiket célba juttatni.

Az e-naplós és az e-mailes kommunikáció terén óriási a különbség az iskolák között. Pécsi iskolánkban tulajdonképpen zökkenőmentesen működik a rendszer, ám tagiskoláink tantestülete – önhibáján kívül – nem tudja kihasználni az előnyeit. Ezek az iskolák olyan régiókban működnek, ahol sok a munkanélküli, a szülők jelentős részének iskolázottsága alacsony, továbbá ahol nagy arányban cigány családok gyermekei tanulnak. Drávafokon például több helyütt nincs is számítógép, s ha van okoseszköz, az maximum a mobiltelefon, melyet elsősorban közösségi oldalak látogatására használnak a családtagok. Ezt felismerve döntöttek úgy a kollégák, hogy előnyben részesítik a messenger-es kommunikációt – ezt a szülők biztosan olvassák, továbbá nagyon gyors üzenetváltást tesz lehetővé.

6.3 A Microsoft Teams

E fejezet kidolgozásához segítségül hívom azt a „Covid-kérdőívet” – pontosabban az arra beérkezett válaszokat –, melyet a három általános iskola pedagógusainak küldtem ki tapasztalataik összegyűjtése céljából: a fejezetben található számok, átlagok stb. tehát a kérdőív válaszait tükrözik. A pedagógusi közösség mintegy harmada töltötte ki a kérdőívet: a pécsi testület harmada, továbbá a nagyharsányi és drávafoki kb. fele. A válaszadók kétharmada tanár, egyharmada tanító volt.

Az első digitális oktatási időszak belebegtetésekor anyaintézményünk informatikusai a pandémia időszakára a Microsoft Teams alkalmazást ajánlották az intézményvezetés figyelmébe mint használandó kommunikációs csatornát. A javaslatra való gyors rábólintás után szakembereink létrehoztak minden diákunk számára is egy-egy *@refipecs.hu*-s e-mail címet, mellyel minden tanulót regisztráltak is a rendszerbe. Három-négy „csendes” nap után már el is tudtuk kezdeni a munkát otthonainkból.

Pedagógusaink legnagyobb része rendelkezett otthoni számítógéppel (táblagéppel), akik mégsem, azoknak az intézmény biztosított a digitális oktatás időszakára. A rendelkezésre álló gépek – akár otthoni, akár iskolai példányok voltak – nem feltétlenül rendelkeztek kamerával és/vagy mikrofonnal, ami azt jelenti, hogy kollégáimnak meg kellett venniük a hiányzó perifériát, hogy a számítógép betöltse funkcióját, vagyis alkalmas legyen az interaktív kommunikációra is. Nagy ütemben saját oktatóvideók készültek, melyek lépésről-lépésre végigvezették a

felhasználót a Teams használatában: a kisfilmek a diákok számára is elérhetőek voltak. Intézményünk tehát segített, kollégáink pedig mindent megtettek annak érdekében, hogy ebben a mindenkinek váratlan és ezidáig ismeretlen helyzetben helyt tudjunk állni.

A helytállás azonban nem csupán a hardver, hanem – ebben az esetben kicsit másképpen értelmezett módon – a szoftver megfelelőségét és stabilitását is igényli. A válaszadók közel háromnegyede 2020 márciusában csak viszonylag érezte magát felkészültnek, ráadásul egyharmaduk nem is bízott abban, hogy fel tud nőni a feladathoz.

Azoknak a diákoknak, akiknek nem volt otthon számítógépük, vagy több iskolás gyermek esetén a családban nem volt elég eszköz, a pécsi iskola tudott „kölcsonözni”, ám Nagyharsányban ez már nehezen volt megoldható, Drávafokon pedig – a 6.2-es pontban írtak okán – nem is lett volna értelme, hiszen az internetelérés korlátozott a családok számára.

Melyek voltak azok a problémák, melyek nehezítették, adott esetben akadályozták a hatékony kommunikációt?

- Két súlyos probléma az osztályközösségek szétesés közeli állapotba kerülése, lassú leépülése, továbbá a kényszerűségből lecsökkentett tananyagmennyiség volt.

Kicsit előre szaladva az időben: ez a helyzet azt eredményezte, hogy a jelenléti oktatás megkezdése után egyensúlyt kellett teremteni abban a tekintetben, hogy melyik „helyreállítás” milyen súllyal szerepeljen az iskola életében.

(Zárójel: Úgy érzem, pécsi iskolánk itt körültekintőbben is tervezhetett volna, hiszen a közösségi programok hirtelen olyan túlsúlyba kerültek, hogy egyszerűen nem volt idő a tananyag érdemi pótlására.)

- Az online oktatás időszakában csak közvetett kommunikáció valósulhatott meg. Egy óra során azonos időben ugyan, ám térben máshol tartózkodott minden résztvevő, amikor pedig a tanuló beadandó munkát készített, sem térben, sem időben nem valósult meg az együttlét.
- Tanítási órán a kölcsönös kommunikáció lehetősége elvileg fennállt, ám a tanuló – amikor nem interaktív osztálymunka folyt, hanem csak figyelnie kellett – nehézkesen tudott visszajelezni a pedagógusnak, különösen akkor, ha képernyőmegosztás is zajlott.
- A nem verbális kommunikáció csak nyomokban érvényesülhetett: a hang jelzései még úgy-ahogy érvényesülhettek, ám a tekintet, a mimika, a testbeszéd, a gesztusok szerepe leértékelődött.
- Különösen az alsós gyerekek esetén volt jellemző, hogy a házi feladatok megoldásában magukra maradtak, hiszen nem volt ott a tanító néni, aki segítse őket a délelőtti – egyébként sem túl hatékony – óra utáni megértésben, súlykolásban, rögzítésben. Az elsős szülőknek

- nem túlzás ezt állítani – rémálom volt ez az időszak, hiszen a betűk és számok tanulását azért nem lehetett három hónapra felfüggeszteni, rájuk óriási teher nehezedett.
- A pedagógusok rákényszerültek a tananyag átrendezésére. Matematikatanárként például nem tartottam reálisnak, hogy geometria tananyagot online próbáljak megtanítani, hiszen közvetett kommunikáció útján az eszközök (körző, vonalzó, szögmérő) helyes használatának bemutatása, szerkesztések elvégzése reménytelen vállalkozás lett volna.
- Az olyan családok, melyekben több gyermek is résztvevője volt a digitális oktatásnak, nehéz helyzetbe kerültek, hiszen könnyen előfordulhatott olyan eset, amikor a gyerekeknek ugyanazt a (család birtokában levő egyetlen) számítógépet kellett volna használniuk az online órájukon.
- A diákok egy részének nem volt kamerája és/vagy mikrofonja, egész egyszerűen azért, mert a digitális oktatás bevezetéséig nem volt rá szükségük, akkor hirtelen pedig nem tudtak vásárolni. Az ilyen tanuló esetén még nehezebb volt ellenőrizni, hogy ténylegesen ott is van-e az órán, vagy csak bejelentkezett, és ki tudja, merre jár. Mindhárom iskolában több probléma is volt ebből.
- Többször előfordult, hogy (általában a családoknál) akadozott az internetelérés, emiatt a folyamatos kommunikáció ellehetetlenült. Egy idő után voltak olyan diákok, akik rá is játszottak erre, vagyis csak állították, hogy akadozik a net, valójában ez nem volt igaz – így húzták ki magukat a munka alól.
- Pedagógusaink jelentős része az osztályt csoportokra bontotta, s így kisebb, könnyebben ellenőrizhető és „kordában tartható” létszámmal tudott dolgozni órán.
- A válaszadó pedagógusok mintegy fele jelezte vissza, hogy érintőceruzával és tablettel (is) rendelkezik, így tehát – mintha órán a táblára írta – képes írni a kijelzőre. Figyelembe véve, hogy általános iskolás korosztály oktatásáról van szó, ahol a vizualitás különösen fontos tényező, ez egy olyan hátrány, amely nem kompenzálható. Csak beszéddel lekötni ilyen korú gyerekek figyelmét, lehetetlen vállalkozás.
- A fentieket (vagyis a gyerekek „elkalandozását” tanítási órán) némileg kompenzálni tudták azok a pedagógusok, akik – nagy számban – digitális bemutatókat és/vagy vázlatot készítettek a tananyagról, s ez(eke)t képernyőmegosztással tették láthatóvá, továbbá feltöltötték az osztály saját tárolóhelyére.
- Érdekes kérdés volt az időszakban a számonkérések mikéntje, módja, jellege. A válaszadók kb. 80%-a íratott dolgozatot, többségük feleletválasztós tesztet készített, a többiek pedig hagyományos dolgozatot. A kérdőívet kitöltők mintegy negyedénél nem volt írásbeli számonkérés.

- Szinte minden pedagógus (ahol ezt a korosztály lehetővé tette) beadandó munkát kért a diákoktól, s a dolgozatokat íratók mellett sokan voltak, akik a jelenléti oktatáshoz képest hangsúlyosabban tekintették és ezért érdemjeggyel is értékelték a tanulók órai munkáját.
- A pedagógusok egységesen úgy nyilatkoztak, hogy digitális kompetenciáik fejlődtek a home office alatt, többségüknek számottevő mértékben.
- Végül egy korántsem elhanyagolható szempont: azok a gyerekek, akik valamilyen tanulási nehézséggel küzdenek (és számuk évről-évre nő), hatványozottan nehéz helyzetbe kerültek a digitális oktatás időszakában. Számukra fokozottan értékes és szükséges lett volna a közvetlen és az állandó pedagógusi jelenlét, a segítségnyújtás, a folyamatos odafigyelés.

Pécsett – a lehetőségekhez mérten – viszonylag rendezetten és rendben lezajlott ez az időszak. Ez nem jelenti azt, hogy hatékony is volt a munkánk, hiszen a fent említettek mindegyike nehezítette azt. Saját tanítványaim között is voltak olyanok, akik kihasználva a helyzetet, tulajdonképpen „ellógták” az órákat. Annak ellenére, hogy tablet (megosztott) kijelzőjére tudtam érintőceruzával írni az óra folyamatában, továbbá a tananyag feldolgozásához (plusz otthoni tanuláshoz) ppt-eket készítettem (hanggal), éreztem, hogy munkám nem elég hatékony. A hatékonyságot az is csökkentette, hogy az addig használatos órarendtől eltérő „digitális órarend” készült, mely a kötelezően megtartandó órák számát a jelenléti oktatás normál óraszámának felében határozta meg és tervezte be.

Nagyharsányban hasonló volt a helyzet, úgy-ahogy megvalósulhatott az online oktatás, ám náluk nagyobb arányban voltak renitens, az órákról lógó diákok.

Drávafok – az előzőekben írtak okán – nem tudta még úgy sem megoldani a digitális oktatást, mint a másik két iskola, éppen ezért nem is próbálkoztak vele. A diákok Messengeren kapták feladataikat, esetleg besétáltak az iskolába, s így papír alapon jutott el hozzájuk, mit kell elvégezniük, ám volt olyan család, ahova – betegség miatt – ki kellett vinni a munkát.

7. Szülői munkaközösség

Ez a rövid szakasz hangsúlyosan a pécsi iskola szülői munkaközösségéről szól, hiszen másik két általános iskolánkban – ahogyan a fejezet végén ezt néhány mondatban ki is fejtem majd – ez a szervezet egészen másképpen és más hatékonysággal működik.

2018-ban, a PRK főigazgatójának kezdeményezésére, elkészült és elfogadásra került szülői munkaközösségünk *Szervezeti és működési szabályzata*. A dokumentum preambuluma megfogalmazza, hogy a szabályzatra a szülői jogok és kötelezettségek teljesítése érdekében volt szükség.

2019-es szakdolgozatomban részletesen elemeztem a szabályzat hangsúlyos tartalmi elemeit, így ezekre most természetesen nem térek ki, jelenlegi szakdolgozatomhoz nem is tartoznak szorosan hozzá.

A háromszintű szülői szervezet (osztályok szülői közösségeinek 2-2 képviselője → tagozati munkaközösségek → PRK szülői munkaközössége) legalsó szintje a tanév első szülői értekezletén megalakul, amikor is a szülők megerősítik eddigi/megszavazzák új képviselőiket (2 fő) a szervezetbe.

Pécsi általános iskolánk tagozati munkaközössége szorgalmasan és hatékonyan látja el feladatát. A szülői közösség és az intézmény kapcsolatában előfordulnak ugyan nézetkülönbségek, olykor viták is, ám alapvetően a kölcsönös tisztelet talaján zajlik a közös munka. Az együttműködés tehát kisebb zökkenőktől nem mentes ugyan, de gazdag és hatékony. Dolgozatom 9. fejezetében két olyan jelentős programot említek majd meg, melyet a szülői közösség szervez és részben bonyolít le.

Nagyharsány és **Drávafok** alapvetően máshonnan indult, mint Pécs: mindkét tagintézményünk úgynevezett „táblacserés” iskola, ezért minden változtatás, minden ésszerűsítési törekvés nagyobb ellenállásba ütközik. Az iskolák egyházi fenntartásba kerüléséig (3.2 pont) mindkét iskola élén egy-egy tekintélyelvű, ellentmondást nem igazán tűrő vezető állt, s így például a szülők részéről érkező kezdeményezésekre egészen egyszerűen nem volt fogadókészség. A szülői közösség egy ilyen közegben létezett, s úgy néz ki, a régi „görcsök” feloldására nem volt elég az eltelt tizenegynéhány esztendő. Ennek folyamányaként a tagiskolák szülői szervezetei kevésbé aktívak: Nagyharsányban az iskola vezetője, Drávafokon pedig az iskola vagy a diákpresbitérium (DÖK) vezetője hívja össze a munkaközösségi megbeszéléseket. A találkozók összehívásában tehát nem, ám a megbeszéléseken már bátrabbak, kezdeményezőbbek a szülők, így hatékony munka terepe lehet az alkalom.

A Covid-időszak Pécsen nem okozott visszaesést a szülői munkaközösség munkájában, hiszen működésük jól kimunkált terepen zajlott már előtte is, továbbá a közösség élén agilis és szorgalmas vezetők állnak. Tagiskoláinkban azonban nem ilyen ideális a helyzet: Drávafok semmilyen változást nem érzékel a jelenléti oktatás újbóli megkezdése óta, Nagyharsány viszont a helyzet romlásáról számolt be. Ott a pandémia – az egyébként sem túl aktív – szülői közösséget még passzívabbá tette. Látható tehát, hogy nem csupán az osztályközösségek, hanem a még nem kiforrott és stabil szülői közösségek is a szétesés irányába mozdultak el a járványidőszakban.

8. Ismerkedő foglalkozások

E fejezetben ismerkedő foglalkozásoknak nevezem a leendő elsősöknek és szüleiknek tartott alkalmakat. Ezek a programok olyan területei a működésnek, melyek a Covid hatására említésre méltó változáson estek át.

Pécsi iskolánkban a pandémia előtti időszakban már ősszel elkezdődött az ismerkedő foglalkozások egyfajta előkészítése: a leendő elsős tanítók a PRK óvodájában tartottak tájékoztatót iskolánkról, hívták a szülőket ismerkedő foglalkozásainkra. Novemberben az iskolába készülő gyermekek szüleit egy olyan napra hívtuk iskolánkba, amikor – a feltehetően első osztályt kapó tanítók által tartott – 4. osztályos bemutató órákat nézhettek meg, miközben az ovisok játékos foglalkozáson vettek részt. A napot igazgatói tájékoztató zárta, melynek végéig a szülők kérdéseiket is felteheték. A tanév január-február-március hónapjaiban egy-egy *Iskolanyitogató* (5. kép⁴) elnevezésű ismerkedő foglalkozásainkra vártuk a kicsiket és szüleit. Az első két alkalom során – miközben a leendő elsős tanítók a gyerekekkel foglalkoztak, figyelve magatartásukat, viselkedésüket, szociális mutatóikat stb. –, a csoportokra osztott szülői közösséggel az iskolavezetés beszélgetett. A kötetlen eszmecsere minden csoportban a vezetők által előzetesen egyeztetett és a beszélgetés során felvetett vezérfonalak és témák mentén zajlott, fókuszálva arra, milyen információkra van elsősorban szüksége iskolánknak. A harmadik *Iskolanyitogató* a tornateremben zajlott, ahol a gyerekek másfajta érettségét és kompetenciáit figyelték meg a pedagógusok.

Nagyharsányban egy kiválóan kidolgozott, a *Nyitva van az Aranykapu* címet viselő programsorozattal próbálták az iskolába csábítani a leendő elsősöket. Egy lényeges eltérés a pécsi gyakorlathoz képest, hogy jóval több időt töltöttek az ovisokkal iskolai kereteken kívül is: nem csupán elmentek a helyi óvodába, hanem saját programjaikra is hívták a kicsiket és szüleit

5. kép: Pécs 2022/23-as plakátja

⁴ Forrás: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=507992531366312&set=a.1262787483731630> (2023.04.22.)

(Márton-napi ünnepség, karácsonyi műsor, adventi vásár stb.). A márciusi *iskolanyitogató délelőtt* tulajdonképpen ugyanúgy zajlott, mint a pécsi késő őszi alkalom: óralátogatások, játékos, kreatív foglalkozások az ovisoknak, igazgatói tájékoztató. *Iskolaelőkészítő foglalkozásait* (6. kép⁵) négy alkalommal rendezték meg, ide már a szülőket nem hívták. A pécsi (és a városi iskolákban szokásos) gyakorlathoz képest figyelemre méltó az ismerkedő foglalkozások intenzitása: az említett iskolanyitogató délelőtt és az iskolaelőkészítő foglalkozások röpké két hét alatt kerültek lebonyolításra. Az intenzitást hirdató kérdésemre igazgatónő azt válaszolta, hogy reményeik szerint a sűrű és intenzív program-sorozat hagyhat olyan mély nyomot az érdeklődőkben, melynek hatására nagyobb eséllyel választják a református intézményt.

A **drávafoki** gyakorlat nagyon hasonló volt a nagyharsányihoz. Az ovisokat ők is hívták alkalmaikra (karácsonyváró, húsvétváró), ahol kézműveskedéssel, játékkal töltötték az időt. Vers- és prózamondó háziversenyükre is meghívást kaptak a kicsik, ahol nézőként, óvónénik kíséretében vehettek részt. A márciusi, bemutatkozó órákkal színesített nap után kezdődött *Mini sul*i elnevezésű, szintén négy alkalmas ismerkedő foglalkozás-sorozatuk.

A **Covid-időszakban** két éven keresztül ezek az alkalmak természetesen mindhárom helyszínen elmaradtak. Ez egyrészt az iskola, másrészt a szülői ház részéről is problémát jelentett: az iskola nem tudta, milyen kisgyereket vesz fel első évfolyamára, a szülő pedig nem tudta – hacsak nem volt már nagyobb gyermeke egy felsőbb évfolyamon az iskolában –, hogy mit várhat az intézménytől. Közismert vélekedés, hogy a szülők nem elsősorban iskolát, hanem tanítót választanak, de ebben a helyzetben a pedagógusok közvetlen megismerése lehetetlen volt. Természetesen felerősödtek az online kapcsolattartási alkalmak, ám azok nem helyettesíthették a találkozásokat.

A Pécsi Református Kollégium
NAGYHARSÁNYI ÁLTALÁNOS ISKOLÁJA
szeretettel várja az iskolaelőkészítő foglalkozásokra
a leendő elsősöket és szüleiket.

Foglalkozások:

minden alkalom 16:00-16:45-ig

2023.03.09- Ismerkedés, kreatív foglalkozás

2023.03.16- Énekes, zenés foglalkozás

2023.03.23- Nyelvek bemutatkozása

2023.03.30- Hittan, mozgásos játékok

Gyere és érezd jól magad!

6. kép: Nagyharsány 2022/23-as plakátja

⁵ Forrás: <https://www.facebook.com/photo?fbid=691668429425014&set=pb.100057455889764.-2207520000>. (2023.04.22.)

A **járvány lecsengésével** – bár nem mindenhol – változások történtek a kapcsolattartásban.

Pécsett visszatért a régi gyakorlat, tulajdonképpen változatlan formában zajlik minden a folyamat során.

Nagyharsány gyakorlatilag mindent ugyanúgy csinál, mint előtte, ám a Covid lényeges pluszokat is hozott – egyébként is színes – gyakorlatukba. A pandémia alatt felerősödő (elsorban közösségi oldalon zajló) online érintkezés azt eredményezte, hogy manapság is intenzív online kampányt folytatnak a leendő elsős tanítók bemutatkozása, a beiskolázási mutatók javítása érdekében. Pozitív változás még, hogy ismerkedő foglalkozásaikon bemutatásra kerülnek az egyediségüket hangsúlyozó, elsősorban tehetséggondozó foglalkozások. Látható tehát, hogy a nagyharsányi iskola profitálni is tudott a járványidőszakból, hiszen bizonyos elemeket beemelték a jelenléti oktatás során alkalmazott gyakorlatukba.

Drávafokon óvatosan álltak neki a régi protokoll újraindításának. Egyelőre nem hívják az ovisokat programjaikra, továbbá a *Mini sulis* csak 2023-ban indult újra. (Érdekes, de a beiskolázási mutatók valóban nem igénylik a kényszerből beszüntetett programok elhamarkodott újraindítását: a 2019-es szakdolgozatomban meglevő 88-as tanulólétszám mostanra 115-re emelkedett.)

Jól látható tehát, hogy Pécsett a Covid-időszak megtorpanást eredményezett az ismerkedő foglalkozások terén, hiszen a digitális oktatást követően nemhogy bővítettük volna repertoárunkat, a gyerekeket és a szülőket idevonzó kapcsolattartási formákat, még vissza is nyestük az óvoda (remélhetőleg átmeneti) „hanyagolásával”. Velünk ellentétben Nagyharsány – tanulva a tapasztalatokból és felhasználva azt, ami működött – újabb elemeket emelt be a protokollba. Drávafok egyelőre kivár, de beiskolázási mutatói nem is igénylik a túlzott kapkodást.

9. Iskolai rendezvények

A 2019-es szakdolgozatomban szereplő rendezvényeket azért választottam akkori témáimnak, mert *„megítélésem szerint a legjobban mutatják a pedagógusok-szülők partneri kapcsolatát, illetve a legjobb példák arra, hogy ez a kapcsolat hogyan javítható, finomítható és építhető tovább.” (Szakdolgozat 2019)*

Most ugyanezeket a programokat veszem sorra, egyetlen kivétellel: az istentiszteleti szolgálatokról jelenlegi dolgozatomban 4. fejezetében már részletesen írtam.

9.1 Karácsonyi (adventi) vásár

A járvány előtti időszakban az adventet közvetlenül megelőző hét péntekén tartottuk **pécsi** karácsonyi vásárunkat: a telephelyünkön található sportcsarnokban kelt életre a szülők-gyerekek-pedagógusok által várt vásári forgatag. Az 1-6. évfolyam tizenkét osztálya egy-egy saját standdal rendelkezett, melyért helypénzt fizetett: ez az összeg teljes egészében a DÖK kasszájába került, s később valamilyen program finanszírozásaként hasznosult. Minden, a standokra kihelyezett egyéb portéka eladásából származó bevétel az osztálykasszát gyarapította. A 7-8. évfolyam egyik osztálya az italkínálatért, a másik három osztály pedig az ételárusításért felelt. A helypénz és a bevétel ugyanúgy működött, mint az alsóbb évfolyamok esetén.

A program számtalan elemével gazdagította az iskolai életet. Az osztályok igazi közösségként igyekeztek túladni portékáikon, hiszen tudták, hogy a bevétel az osztálykasszát gyarapítja. A szülők a vásár előtti időszakban beszerezték és/vagy szorgalmasan készítették a standok kínálatát (adventi koszorú, karácsonyi dekorációk, gyertyák, lekvárok stb.) Nem csak előzetes szorgalmukat és teljesítményüket csodáltuk évről-évre kollégáimmal, hanem azt is, hogy milyen lelkesen kínálták áruikat a vásáron. Nem túlzás azt állítani, hogy a karácsonyi vásárok hangulata, az együtt töltött 3-4 óra olyan közösségépítő érzéssel bírt, melynek során *„a szülők nem csupán gyermekeik révén, hanem saját maguk tevékenységén keresztül érezhetik magukénak az iskolát, tapasztalhatják meg a közösséghez tartozás érzését.”* (Szakdolgozat 2019)

Értelemszerű, hogy a karácsonyi vásárok is elmaradtak a járvány időszakában, ez Pécsen két alkalmat (2020 és 2021) jelentett.

Iskolánk 2017-ben kinevezett új igazgatója már a járvány előtti időszakban felvetette, hogy ebben a formában nem szeretné továbbvinni a több, mint egy évtizedes hagyománnyal bíró programot. Mielőtt erről bármilyen érdemi vita, majd konszenzus kialakulhatott volna, a Covid közbeszólt. A 2020-as és a 2021-es „csendes”, (még) a járvány árnyékában töltött adventi időszak után egyszer csak azt láttuk, hogy egy egészen másfajta adventi alkalom megszervezése kezdődött el 2022-ben. Mire észbe kaptunk, idő hiányában már nem lehetett visszahozni a hagyományos vásárt, bár az igény többekben felmerült. Egy megbeszélésen abban maradt a tantestület, hogy jövőre (időben) visszatérünk a kérdésre. Nem titkoltan elfogult véleményem, hogy ez az utolsó, immáron nagy változáson átesett karácsonyi vásár – annak ellenére, hogy önmagában egy adventi programnak megfelelt – tartalmát, hangulatát, az iskolai közösséget összetartó erejét, a program iránt való érdeklődést tekintve messze elmaradt elődjétől.

Természetesen nem a Covid okozta pécsi karácsonyi vásárunk radikális átalakítását, a járványidőszak viszont kapóra jött a változtatást kezdeményezőknél. A teljes iskolai közösség – diákok, pedagógusok, szülők – döntő többsége által nagyon várt és kedvelt, évtizedes múltra

viSSzatekintő programja töröltetett el, mégpedig a szemünk előtt. Nehéz elfogadni ezt a szomorú tény, s csak remélni tudom, hogy tantestületünk – feltehetően már nélkülem – a következő tanévben ragaszkodni fog az eredeti vásár újbóli megtartásához.

Tagiskoláink közül csak **Nagyharsány** rendez (ahogyan ők nevezik) adventi vásárt (7. kép⁶) évről-évre, mégpedig az (önkormányzati) óvodával közösen. Ők az adventi hangulatot egy istentisztelettel alapozzák meg, amely után vagy az iskola tornatermében, vagy az iskola előtti parkolóban és/vagy a templomkertben kezdődik a szebbnél szebb portékák árusítása. Kezdetben szerény érdeklődés mellett zajlott a program, ám mára nem csupán a gyerekek és szüleik, hanem a falubeliek egyik kedvelt alkalma lett ez a vásár.

A járványidőszak természetesen két esztendőre parkolópályára tette ezt a programot is, ám a jelenléti oktatás megkezdésével változatlan formában tért vissza.

9.2 Szülő-tanár bál

Ez a program is csak Pécssett és Nagyharsányban része az iskola és a szülői ház közti kapcsolattartásnak.

A járvány előtti időszakban a **pécsi** eseményt kilencvenkilenc százalékban a szülői munkaközösség szervezte. A Covid miatt elmaradt multságok után, a báli szezon újraindulását követően az intézmény átvett a szülőktől szervezési elemeket, mégpedig azért, hogy tehermentesítse őket.

A bál az alkalomhoz illően díszített sportcsarnokunkban kerül megrendezésre. Svédasztalos étkezés, ital- és süteményes pult, zenekar, pálinka- és sütemény verseny... minden adott a jó hangulathoz. Minden bál előtt az iskola pedagógusi közössége megfogalmaz egy célt arra vonatkozólag, hogy a bevételt mire fordítsuk. Ezt megvitatja a szülői munkaközösség, s amennyiben egyet értenek, a megfogalmazott cél hivatalossá válik. Hagyomány, hogy – mivel a bál

7. kép: Nagyharsány 2022/23-as vásári plakátja

⁶ Forrás: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=620934626498395&set=pb.100057455889764.-2207520000.&type=3> (2023.04.09.)

a középiskola és a pécsi általános iskola közös szervezése – a pénzüsszeget felváltva költheti el a két intézményegység.

Nagyharsányban már a kezdetektől fogva a szervezésből nagyobb szelet jut a pedagógusoknak. Ők batyus bált szerveznek, a helyszín a tornaterem.

Egy ilyen bál az az alkalom, amikor a szülők és a pedagógusok egymás olyan oldalát is megismerhetik, ami az iskolai élet (mindennapos találkozások az iskolában, szülői értekezletek, fogadóórák, kirándulások stb.) során általában rejtve marad. Beszélgetés nem iskolai témákról (azért persze arról is néha...), több és merészebb humor, egy-egy koccintás egy pohár finom borral, tánc... Csupa olyan dolog, ami csak felszabadult, kötetlen légkörben tud felszínre emelkedni.

A Covid okozta kétéves szünet után mindkét iskolában újraindult a „báli szezon” is, mégpedig változatlan formában, ám a **pécsi** mulatság időpontja a járványhelyzet miatt ésszerűen változott. A pandémia előtt hagyományosan ősszel, novemberben került megrendezésre, de annak érdekében, hogy (a második digitális oktatási időszak után) a 2020/21-es tanévben megrendezhető legyen, 2021 tavaszára tolták el a szervezők. Végül – óvatosságból – akkor mégis elmaradt, a tervezett új időpont pedig megmaradt: a 2021/22-es tanév bálja már 2022 májusában került megrendezésre. (8. kép⁷)

9.3 Pedagógus nap

Annak ellenére, hogy csak **Pécsett** ünneplik ezt a napot szülők-pedagógusok közösen, úgy érzem, olyan érzelmi töltettel bír, hogy mindenképpen helye van a kapcsolattartás tekintetében. A programot a szülői munkaközösség szervezi egy hétköznapi délutánjára, mégpedig a székelyi intézményegységek (középiskola, internátus, általános iskola) pedagógusi közösségének.

Helyszín a középiskola aulája, ahol a szülők és a diákok közös kis műsorukat adják elő: vers, próza, hangszeres játék kap szerepet előadásukban. Mindig készülnek egy-egy apró ajándékkal is, s mindezek után szeretvendégség zárja az alkalmat.

„Ó, órák Isten, dicső Szentháromság,
Száljon mirenk mennyi vigasság,
Távozzék tőlünk minden szomorúság,
Légyen vidámság!”
(Pécselyi Király Imre, 17. szd.)

Kedves Pedagógusok! Kedves Szülők!

Szeretettel meghívjuk Önöket a
Szülők, tanárok estje idei rendezvényére.

Helyszín: Kollégium sportcsarnoka, 7629 Pécs, Hársfa út 94.
Időpont: 2022. május 27. 19.00
Kapunyitás: 18.00.

Érkezés: a Kollégium Engel János utcai portája felől, az udvaron át.
Parkolás: az Engel János utca páratlan oldalán.

A bál védnöke:
Dr. Hoppál Péter országgyűlési képviselő,
az Igazgatótanács elnöke.

Műsor:
Szóelőnek: Alessandro Codeluppi énekművész (szülőtárs) dalszöveget ad elő.
Zongorán kísér: Czigler Gabriella, a Kontrasztok Alapfokú Művészeti Iskola tanára.

Nyitótánc: Ritmo Sporttánc Egyesület.
Zenekar: Color Band.

Jegyvásárlás:
belépőjegyek, vacsorajegyek és támogatói jegyek válthatók a Kollégium pénztárában, a pénztári órákban. **Belépőjegyet 2022. május 20-ig** 4000 Ft áron, a Kollégium pedagógusainak és segítő alkalmazottainak 2000 Ft áron értékesítünk. Támogatói jegyek az est kezdetéig vásárolhatók a pénztárban vagy a helyszínen.

Pénztári órák:
Hétfő-csütörtök: 7.00- 9.00, 12.30-15.30
Péntek: 7.00 - 9.00

Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Óvodája
7630 Pécs, Engel János József u. 15.
www.refpecs.hu
+36 72 210-800
foigazgato@refpecs.hu; altiskola@refpecs.hu; kozepiskola@refpecs.hu

8. kép: Pécs 2021/22-es báli plakátja

⁷ Forrás: <http://refipecs.hu/altisk-pecs/1839-szulo-tanar-bal-4> (2023.04.11.)

Ez a szívet melengető program sokszor megható momentumokat is tartalmaz, igazi bensőséges pillanatokát élünk át ilyenkor. Jó megtapasztalni, hogy a szülői közösség vezetése időt és fáradságot nem kímélve gondot fordít arra, hogy munkánkat ilyen módon is megköszönje.

Külön öröm számunkra, hogy a pandémia alatt a szülők nem gondolták úgy, hogy véget kellene vetni ennek a hagyománynak, hiszen 2022 óta újra megrendezik számunkra a pedagógus napi ünnepséget.

9.4 Szeretethíd

Ezt a kapcsolattartási formát azért nem szerettem volna kihagyni dolgozatomból, mert az egyik olyan program, melyben – mivel mindhárom iskolát szorosán érinti – egyszerre jelenik meg a kényelem (lustaság?), az ésszerűség és a segítőkészség.

A járványidőszak előtt mindhárom iskolában hagyománnyá vált, hogy a *Kárpát-medencei református önkéntes napok* mintájára *Szeretethíd* elnevezéssel programot szervezünk: Pécssett és Nagyharsányban egy-egy, míg Drávafokon két alkalom volt tanévente, amikor is egy szombati napon – kizárólag önkéntes alapon – szülők, diákok és pedagógusok az iskola területén valamilyen önkéntes munkát végeztek.

Pécssett például kerítésfestés, tanterem (ki)festése vagy szépítgetése, bútorjavítás, növényültetés is volt már a palettán. Az iskola zsíros kenyérral és teával várta a dolgozni érkezőket, és olyan is gyakran előfordult, hogy az éppen nem ráérő, s emiatt maradni nem tudó anyuka egy tálca pogácsával vagy süteménnyel érkezett az iskolába. Jó hangulatú, kötetlen beszélgetéssel, tréfálgatással teletűzdelt délelőttiöket töltöttünk így együtt az iskolában.

Sajnálatos tény, hogy iskolánk 2017-ben kinevezett új vezetője ezt a programot sem tartotta érdemesnek arra, hogy továbbvigyük. Az első tanévben még volt próbálkozás, ám akkor az időjárás megakadályozta a *Szeretethíd* szokásos őszi eleji megtartását – a tanév során később pedig már nem került rá sor. A következő egy-két évben ilyen-olyan indokkal elmaradt a program, s ekkor jött a Covid, s vele együtt ezeknek az alkalmaknak a szüneteltetése is.

Hónapokig a szülőkkel való kapcsolatunk is takaréklángon égett, ezért a járvány lecsengésével indokolt lett volna ennek a programnak is az újraindítása. Nem is azért, mert tornyosultak az elvégzendő munkák iskolánkban, hanem mert vissza lehetett volna hozni valamit így is a járványidőszak „elvesztegetett” idejéből. 2016 óta a mai napig nem volt több *Szeretethíd* Pécssett.

Nagyharsányban nincs igazi hagyománya ennek a programnak, bár a Covid előtt két tanévben is tartottak már *Szeretethídat*. Ők mindig tavaszra szervezték, a ballagás időpontja közelebe. Ennek racionális indoka van: az udvari munkálatok eredményeképpen méltó környezetet tudtak varázsolni nyolcadikosaiknak.

A Covid-szünet után 2023-ban május végére-június elejére ismét megszervezik a programot.

Drávafokon igazi példamutatással szervezik a *Szeretethidat* és az ahhoz köthető programokat. Ők tanévente két alkalommal, ősszel és tavasszal hívják a diákokat és szüleiket környezetük csinosítására. Nem ezekre a napokra szervezik, de jellegét tekintve szorosan a *Szeretethidhoz* köthető, hogy a felsőbb évfolyamos diákok különböző munkákban segítséget nyújtanak a falubelieknek: például fahordás, ásás, szénagyűjtés, temetői munka szerepel tevékenységeik között.

Az elmúlt években egyrészt a Covid, másrészt az épülő sportcsarnokuk okán elmaradtak az alkalmak, ám 2023 tavaszán megtartják az újabb *Szeretethidat*.

Kicsit szomorúan tapasztalom, hogy tagiskoláink mutatnak ismét példát nekünk. Utalva az alfejezetem első bekezdésére: Pécs – nincs folytatás, kényelem (?), Nagyharsány – folytatják, ésszerű időpontválasztás, Drávafok – folytatják, plusz önzetlen segítség a falubelieknek.

10. Összegzés

„Tagiskoláink „táblacserés” jellege, továbbá az ezeket a falvakat jellemző társadalmi-gazdasági háttér determinálja, hogy nagyharsányi és drávafoki kollégáink bizonyos területeken egészen más megoldásokhoz, forgatókönyvhöz folyamodnak ugyanazon cél elérése érdekében. Míg Pécsen a városi lét szülőkre és gyerekekre gyakorolt hátrányaival (rohanó életmód; nagyobb stressz; egymásra való odafigyelés hiánya; felszínes, sokszor a közösségi oldalakra korlátozódó társas kapcsolatok...) küzdünk, addig a hátrányos helyzetű településeknek számító Nagyharsányban és Drávafokon a szubkulturális és szociokulturális háttér formálása a legnagyobb próbatétel.” – írtam előző szakdolgozatomban. (Szakdolgozat 2019)

Ezek a gondolatok azért helytállóak most is, mert a Covid okozta változásokat a fent említettek is befolyásolták. A három általános iskola nem egyformán szűrte le a járványidőszak tanulságait, több esetben különbözőképpen értékelte a vál(toztat)ásra okot adó körülményeket – ennek egyrészt a fenti sajátosságok, másrészt a vezetők/tantestületek felfogásbeli különbözősége volt az oka.

Szakdolgozatomban elején feltett kérdéseimre választ kaptam. Alapvetően objektív, ám nem titkoltan szubjektív elemeket tartalmazó összegző értékelés következik.

a) A **hitben nevelés** tekintetében nem volt sok mozgástér, hiszen a teljes intézményben egységes keretek között kell ezeket az alkalmakat (meg)tartani. Ennek okán a Covid utáni időszakban mindhárom általános iskolában változatlan tartalommal folytatódott a hitben

nevelés. Egyedül Pécssett történt egy – általam visszalépésként értékelt – változtatás, a nagy (családi) istentiszteletek helyszínének templomból sportcsarnokba „költöztetése”. Ezt a változtatást nem tartom szükségszerűnek, sokkal inkább kényelmi lépésnek.

- b) A hitben nevelés kérdéséhez hasonlóan kötöttek **a szülői értekezletek és a fogadóórák**, így tulajdonképpen természetesnek tekinthető, hogy mindhárom iskolában visszaállt a Covid előtti állapot. Egyedül Drávafok vezetett be lényeges változtatást azzal, hogy az alkalmihoz kapcsolt félévi és év végi igazgatói beszámolók és értékelések nem személyesen, szóban hangzanak el, hanem írásban kerülnek kiküldésre (ahogyan a járványidőszakban is).
- c) Az **elektronikus napló** és a **belső levelezési rendszer** használatában Pécssett és Drávafokon szinte semmilyen változás nem következett be: Pécssett igyekszünk teljes körűen kihasználni mindkettő funkcióját, míg Drávafokon továbbra sem tudják kollégáink használni egyiket sem. Ennek oka az a jelentős lemaradás, amely a szubkulturális és szociokulturális háttérből következik: a szülői közösségnek (tisztelet a kivételnek!) se anyagi forrása, se kedve, motivációja nincs használni a naplót, helyette egyszerűbbnek tartják, ha a Facebook Messengeren érdeklődnek. Nagyharsányban – kihasználva a Covid-időszakra leginkább jellemző elektronikus kapcsolattartást – igyekeznek a szülőket egyre inkább a napló és az e-mailes kapcsolattartás felé terelni.
- d) A **szülői munkaközösségek** munkája hasonlóan folytatódott a járvány után, mint ahogyan előtte működött. Pécssett szorgalmas, agilis, kezdeményező szülői közösség szocializálódik folyamatosan, míg tagiskoláinkban passzívak a munkaközösségek. Nagyharsány számolt be arról, hogy a helyzet még rosszabbodott is a pandémia alatt.
- e) Az **ismerkedő foglalkozások** terén Nagyharsányban történt jelentősebb változás, hiszen a Covid alatti intenzív online beiskolázási kampányt a jelenléti oktatás megkezdése után is folytatták és folytatják. Ők tehát profitálni tudtak a pandémia alatti kényszerű kapcsolattartási formából. Drávafok nehezen mozdul, csak a 2022/23-as tanévben indultak újra ismerkedő foglalkozásaik.
- f) A **karácsonyi vásár** Pécssett megszűnt. Az új vezető tervei között másfajta karácsonyi összejövetel/alkalom szerepelt, s e tervének megvalósításához a kétéves Covid-szünet segítséget nyújtott. Ez a változ(tat)ás nem a járvány terhére írható, a Covid csak beékelődött a folyamatba. Nagyharsányban tulajdonképpen a járványidőszak előtti formában kerül megrendezésre, lényegi változás nem történt.
- g) A csak Pécssett és Nagyharsányban megrendezett **szülő-tanár bálók** lebonyolításában lényegi változás nem történt.

- h) Sajnálatos tény, hogy a **Szeretethíd** alkalmi Pécssett megszűntek, de örömteli, hogy tagiskoláink folytatják ezt a szép hagyományt. A pécsi megszűnés – különösen annak fényében, hogy Nagyharsányban és Drávafokon folytatják – nem írható a Covid számlájára, sokkal inkább a Pécsi iskolában jellemző érdektelenség a ludas ebben.

•

Úgy érzem, **Pécs** összességében jobban is kijöhetett volna a Covid-időszakból. Igaz, hogy a hagyománnyal bíró, jól bejáratott kapcsolattartási formák egy része – szülői értekezletek és fogadóórák, elektronikus kapcsolattartás az e-napló és a levelezőrendszer segítségével, a szülői munkaközösség munkája, ismerkedő foglalkozások, szülő-tanár bál – nem szenvedték meg lényegesen a jelenléti oktatás hiányát, de talán éppen azért tudtak talpra állni, mert volt múltjuk, volt mihez visszanyúlni. Ugyanakkor hagyományos programok lettek kitörölve az iskolai életből: nincs templomi családi istentiszteletünk, a karácsonyi vásárt egy jóval kisebb érdeklődésre számot tartó „karácsonyi forgatag” váltotta fel, és a *Szeretethíd* sem kerül megrendezésre már. Az említett programok megváltozása, megszűnése egyik esetben sem szükségszerű következménye annak, hogy a járványidőszakban nem kerültek megrendezésre.

Nagyharsányt érzem a háromszereplős „verseny” győztesének. Programjaikban visszalépés tulajdonképpen nem történt, több esetben profitálni tudtak covidos tapasztalataikból.

A lassan mozduló **Drávafokot** a járvány mellett sportcsarnokának építése is visszavetette kicsit, hiszen életük igen kényelmetlenné vált a munkálatok miatt, így megszokott programjaik újraindításában nem siettek.

Felhasznált irodalom, források:

- *Személyes interjú* (2019) Pintéerné Lázok Orsolya nagyharsányi, Varga Marianna drávafoki tagintézmény-vezetőkkel, továbbá írásbeli/online interjú (2023) Ováry Éva drávafoki igazgatóhelyetttessel és Gál Zsolt nagyharsányi pedagógussal (egykori igazgatóhelyetttessel)
- Kovács Edina Zita: *A kommunikáció alapfogalmai és eszközei*
https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/18_1448_001_101130.pdf (2023.04.22.)
- *Metakommunikáció*
<https://lexiq.hu/metakommunikacio> (2023.04.22.)
- *Wikipédia*
<https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9cs> (2023.04.22.)
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Dr%C3%A1vafok> (2023.04.22.)
- *nagyharsany.hu*
<https://nagyharsany.hu/helyi-onkormanyzat/telepules-intro/> (2023.04.22.)
- *PécsMa / 2014.03.06.*
<https://www.pecsma.hu/pecs-aktual/orulnek-a-kertvarosi-reformatusok> (2023.04.22.)
Wikipédia
https://hu.wikipedia.org/wiki/A_p%C3%A9cs-kertv%C3%A1rosi_reform%C3%A1tus_templom_organ%C3%A1ja (2023.04.22.)
- *A szülői közösség és az iskola kapcsolata a Pécsi Református Kollégium általános iskoláiban; saját szakdolgozat; 2019, Károli Gáspár Református Egyetem, Nagykőrös*
- *A Pécsi Református Kollégium Általános Iskolájának házirendje; Pécs, 2020*
http://refipecs.hu/images/altisk-pecs/fajlok/2021/hazirend_2021-22.pdf (2023.04.22.)
- *Általam készített Covid-kérdőív – kiküldve és értékelve 2023. decemberében*
- *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Általános Iskolája, a Pécsi Református Kollégium Internátusa, a Pécsi Református Kollégium Nagyharsányi Általános Iskolája, a Pécsi Református Kollégium Csikesz Sándor Általános Iskola Drávafok és a Pécsi Református Kollégium Óvodája Szülői Munkaközösségének szervezeti és működési szabályzata; Pécs, 2018.; kézirat (az intézmény titkárságán iktatva)*
- *A Pécsi Református Kollégium honlapja*
<http://www.pecsirefkoll.hu/> (2023.04.22.)
- *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Általános Iskolája és Óvodája Pedagógiai programja; Pécs, 2020.*
http://refipecs.hu/images/intezmeny/fajlok/2022/nevelesi_program_2020.pdf (2023.04.22.)
- *Az együttműködés etikai normái az Eötvös Loránd Tudományegyetem Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában (Ismeretlen szerző)*
<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=36> (2019.03.31.)
- *Bagdy Emőke: A gyereknevelés kulcsa a bizalom, szeretet és megerősítés; Infostart, 2014.06.17.*
<https://infostart.hu/tudomany/2014/06/17/bagdy-emoke-a-gyerekneveles-kulcsa-a-bizalom-szeretet-es-megerosites-645185> (2023.04.22.)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: SEBŐK ZSOLT
A Hallgató Neptun kódja: C0YEVE
A dolgozat címe: AZ ISKOLA ÉS A SZÜLŐI KÖZÖSSÉG KOMMUNIKÁCIÓ-
JÁNAK ÉS KAPCSOLATTARTÁSÁNAK COVID-JÁR-
VÁNY OKOZTA VÁLTOZÁSA A PÉCSI REFORMÁTUS
KOLLÉGIUM ÁLTALÁNOS ISKOLÁIBAN
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. április 20.

Hallgató aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Sebők Zsolt konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot, portfóliót áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozat/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár, 2023. április 21.

Belső konzulens